

Slovenski citrar

Citrarsko društvo Slovenije, Kajuhoa pot 11, 1240 Kamnik, www.citre-drustvo.si

December 2007, leto 8, številka 2 (16)

19. FESTIVAL »PREŠMENTANE CITRE« USPEL

Letos je v Velenju izzvenel že devetnajsti festival »Prešmentane citre«, ki smo ga pričeli organizirati davnega leta 1989 z enim samim srečanjem citrarjev. Sčasoma je prerasel v večdnevno prireditev, za katero je značilno tudi gostovanje citrarskih virtuozov iz tujine in osvajanje naslova prešmentani citrar oziroma citrarka.

Glavni organizator teh srečanj, ki imajo sedaj najdaljšo dobo pri nas, je bil nekdanji Kulturni center Ivan Napotnik Velenje (danes Knjižnica Velenje), leta 2001 pa se mu je pridružilo še novoustanovljeno Citrarsko društvo Slovenije. Pobudnik in glavni organizator vseh dosedanjih srečanj je Marjan Marinšek, ki je občasno tudi aktivno sodeloval na nastopih.

Srečanje citrarjev

Srečanje citrark in citrarjev, ljudskih pevcev in godcev, ki je tradicionalno na prostem, letos ni imelo sreče z vremenom. Prestaviti smo ga morali iz meseca avgusta na 6. oktober 2007 ob 18.00 uri. Tako se je srečanje odvijalo v veliki dvorani Doma kulture Velenje, kar pa se je na koncu izkazalo za izredno posrečeno, saj so lahko v veliki in lepo prenovljeni dvorani, citre zazvenele tako, da so se dobro slišale tudi kadar so nastopajoči igrali brez vsakega ozvočenja. Tudi okoli dvesto poslušalcev je lepo napolnilo dvorano in bilo nadvse zadovoljnih, da so lahko to prireditev gledali in poslušali na udobnih sedežih in v ambientu, kjer so citre najlepše prišle do izraza.

Prireditev je vodila Darja Vrhovnik, poznavalka ljudske glasbe, strokovno pa je, kot vedno, sodeloval Peter Napret. Komisijo za priznanje prešmentanega citrarja oziroma citrarkarke so sestavljali: Tomaž Plahutnik, Peter Napret in Jasmina Levičar.

Zvrstilo se je dvaindvajset nastopov, med njimi: Citrarska komorna skupina Glasbene šole Frana Koruna Koželjskega Velenje, ki jo vodil Peter Napret (z njimi je tudi sam zaigral) pa Tanja Lončar, Petra Hribernik, Alenka Močnik, Neli Zidar Kos, Karmen Zidar Kos, Fani Lapajne, Božo Trnovšek, Duška Stopar, Katja & Tina Anderlič in Marjan Marinšek.

Marjan Marinšek, najbolj prešmentani citrar za leto 2007

Nastopili so tudi ljudski pevci: Gaberški cvet, Bršljanke, Duet Biser, KUD Slovenija in Tercet Domima. Srečanje so zaključili Kamniški koledniki s Tomažem Plahutnikom na čelu, ki so v kratkem, izven konkurenčnem nastopu navdušili publiko.

Prešmentani citrarji so postali: **Karmen Zidar Kos** in **Neli Zidar Kos** v duetu in **Marjan Marinšek**. Med ljudskimi pevci in godci pa **Bršljanke** iz Mislinjske doline in **KUD Slovenija** iz Krškega.

Celotno prireditev je posnela Koroška televizija, lepšale pa so jo domače vezilje in klekljarice, ki so s svojimi izdelki okrasile dvorano.

Karmen in Neli Zidar, najbolj prešmentani citrarki za leto 2007

Mladdenke s citrami

Nastop mladenk je bil posvečen petdesetletnici smrti Drage Košmerl, ene najbolj znanih učiteljic citranja v prvi polovici dvajsetega stoletja. V lepem spominu bo ostala predvsem zato, ker je v letih po drugi svetovni vojni, v času, ki citram ni bil naklonjen, v samozaložbi izdala Šolo za citre, ki je bil naš drugi učbenik za citre (za tistim, ki ga je koncem devetnajstega stoletja izdal Fran Korun Koželjski).

Nastop mladenk je strokovno pripravil Peter Napret in izbral naslednje citrarke: Matejo Avšič, Janjo Brlec, Tinko Budič, Alenko Ilijaš in Mojco Žerak. Koncertu je prisostvoval Wilfried Scharf, profesor citer v Linzu, ki je na zaključku nastopa javno pohvalil vse

nastopajoče, potem pa v kratkem seminarju strokovno obdelal posamezne nastope mladenk in se z njimi pogovoril. Za vsako je našel kakšno pohvalno in pa tudi kritično besedo. Pohvalil je posrečeno iz-

bran program, saj so vse nastopajoče igrale različne zvrsti glasbe.

Nastop je bil dne 22. avgusta 2007 ob 20.00 na Velenjskem gradu v pokritem atriju, poslušalcev pa je bilo okoli osemdeset.

Še enkrat: Wilfried Scharf

Ta citrarski virtuoz je že tretjič nastopil v Velenju. Publiku se je priljubil zaradi svojih aranžmajev, interpretacije lastnih skladb in programa, ki zajema od klasičnega repertoarja do tradicionalnih skladb. Na koncertu, ki je bil dne 23. avgusta 2007 ob 20.00 uri, v nabito polni Šaleški cerkvi, je igral dela Mozarta, Boccherinija, Schuberta, Čajkovskega. Puga, Biniskija, Tosellija, Masseneta, Kreislerja in Tarrega.

V drugem delu pa se je lotil skladb, ki so šle dobro v uho, to pa so bile skladbe Klinga, Franka, Freundorferja in Knabla, Rudi Knabl je bil prvi tuj citrar na festivalu in verjetno eden prvih v Sloveniji sploh. Za popoln ljudski okus je Scharf dodal Schramelovo »Dunaj ostane Dunaj«, v dodatku pa je zaigral še nepogrešljivo skladbo vseh citrarjev »Tretji človek« in za popolno presenečenje dodal slovensko ljudsko »Marija pomagaj nam sleherni čas«, ki se je odlično skladala z ambientom, v katerem je nastopal. Pri tem so poslušalci peli zraven, Scharf pa je dodajal lastne improvizacije in do skrajnosti navdušil poslušalce.

Celotni Scharfov koncert je posnela VTV Velenje in ga novembra že predvajala v svojih programih.

Marjan Marinšek in Peter Napret

Wilfried Scharf

UMETNOST CITRARSKEGA STAVKA

Odlomek iz diplomske naloge

Vsak citrar, ki se nekoliko bolj aktivno ukvarja s citrami, bodisi kot glasbeni poustvarjalec ali pedagog je že zagotovo prišel v stik z tremi kompozicijskimi disciplinami, ki jim želim v tem članku nameniti nekaj besed. To so transponiranje, moduliranje in prirejevanje. Seveda je za razumevanje in prakticiranje teh disciplin, potrebno imeti nekaj glasbeno – teoretičnega znanja.

1. TRANSPONIRANJE

Transpozicija (latinsko: transponere – prestaviti) je prenos skupine tonov, intervalov, lestvic in akordov za določen interval navzgor ali navzdol. Tonalna transpozicija pomeni transponiranje znotraj tonalitete, realna transpozicija pa je prenos iz ene tonalitete v drugo. Pri tonalni transpoziciji se kvaliteta intervalov (lahko) spremeni; pri realni transpoziciji pa ostanejo vsa intervalna razmerja nespremenjena. (Mihelčič, Pavel - Osnove glasbene teorije, Ljubljana DZS, 2006)

Na citrah je možno izvajati vse tonovske načine z neomejenimi harmoničnimi strukturami. Tako je možno tudi transponirati iz ene tonalitete v drugo. Vendar če zopet citre primerjamo z klavirjem, kjer nam klaviatura omogoča paralelno transpozicijo tonskih višin, pa na prostih strunah pri citrah le ta ni mogoča, ker moramo slediti fiksirani kvartno-kvintni razporeditvi strun. Spreminjanje tonskih pozicij je zato pri citrah drznejše. V harmoniji dostikrat pride do sprememb med ozko, mešano in široko lego akorda, kar je glede barve zvoka v primerjavi z mehansko enotonim klavirjem bolj zanimivo.

Primer transpozicije odlomka triglasne alpske pesmi iz C-dura v D-dur:

The image displays two musical staves illustrating the transposition of a three-note alpine melody. The top staff, labeled 'C - dur', shows the melody in C major with a treble clef and a bass line in C major with a bass clef. The bottom staff, labeled 'D - dur', shows the same melody transposed to D major, with a treble clef and a bass line in D major with a bass clef. Both staves are in 3/4 time and consist of four measures each. The melody in the treble clef is: G4, A4, B4, C5; A4, G4, F4, E4; D4, C4, B3, A3; G3, F3, E3, D3. The bass line in the bass clef is: G3, C4, G3, C4; G3, C4, G3, C4; G3, C4, G3, C4; G3, C4, G3, C4.

V navedenem primeru je opaziti, da spremembe višine tonov v prostih strunah ne potekajo popolnoma identično. Vzrok temu je to, da imata v prvem kvintnem krogu na prostih strunah akord C in D – dur različne harmonske funkcije. C – durov akord se nahaja v tretjem obratu, D – dur pa v drugem obratu osnovnega kvintakorda. Glede transpozicije lahko razumemo to kot slabost, ali kot prednost v tem smislu, da ima prav zaradi tega vsak tonski način svojo barvo in je tako prepoznaven. Citre v prostih strunah z svojo kvartno-kvintno razporeditvijo razpolagajo z specifičnim tonskim materialom, ki ima nekakšen tradicionalen živ zven, za čemer stremijo številni skladatelji. V povezavi še z melodijskim delom imajo citre posebej bogat potencial za različne zvočne kombinacije.

2. MODULIRANJE

Modulacija (latinsko: modulatio) je harmonski prehod iz ene tonalitete v drugo. Modulacija ima tri stopnje gibanja: gibanje v izhodiščni tonaliteti, postopek, ki vključuje modulacijski akord in gibanje v ciljni tonaliteti. Modulacija je lahko diatonična, kromatična in enharmonična. (Mihelčič, Pavel - Osnove glasbene teorije, Ljubljana DZS, 2006)

Čeprav je možno pri citrah modulirati v vseh tonalitetah, je le-to pri klavirju bolj pregledno in lažje izvedljivo kot pri »kompliciranih« citrah. Pri tem je treba upoštevati zakonitosti melodije in harmonije, uporabe kromatičnih in enharmoničnih tonov ter sekvenčnih postopov. Spodaj so trije primeri modulacij, ki niso kot teoretični primeri iz vaj, ampak so vzeti iz del klasične citrarske literature.

1. Modulacija z kromatičnim basovskim postopom B - Cis

Richard Grünwald: iz Koncertina II v B - duru

Musical score for the first modulation example. It consists of two systems of piano accompaniment. The first system shows a chromatic bass line starting on B, moving up to C, with chords in the right hand. The second system continues the chromatic movement, with a 'cresc.' marking above the right hand.

Continuation of the musical score for the first modulation example, showing further chromatic movement in the bass line and corresponding chords in the right hand.

2. Enharmonična modulacija iz As v E - dur

Josef Strauß: iz mazurke "Žensko srce" (prir. R. Grünwald)

Musical score for the second modulation example. It shows a mazurka in 3/4 time, starting in A minor. The score features a piano accompaniment with a 'pp' marking. The modulation to E major is achieved through an enharmonic change in the bass line.

Continuation of the musical score for the second modulation example, showing the continuation of the mazurka in E major.

3. Modulacija z sekvencami

Gottfried Rüdinger: iz Humoreske (op. 53/1)

Musical score for the third modulation example. It shows a humoresque in 2/4 time, starting in B major. The score features a piano accompaniment with a 'p' marking. The modulation is achieved through a sequence of chords in the right hand.

3. PRIREJANJE ZA CITRE

Že od samega začetka razvoja citrarske umetnosti, potem skozi vsa zgodovinska obdobja in tudi še danes je eden glavnih problemov pomanjkanje lastne citrarske literature. To pomanjkanje so skozi zgodovino razvoja različni citrarski mojstri dopolnili s svojimi deli in priredbami klasičnih in romantičnih skladb, ki danes ne veljajo za popolnoma izvedljive.

Lahko rečemo, da je bilo aranžiranje ali prirejanje nekdanj najbolj reprezentativna oblika umetniškega izražanja. Danes, ko bolje poznamo problematiko prirejevanja in vemo za meje, smo glede tega bolj skeptični.

Pod priredbo se danes razume "prepis" ali preslikava glasbene vsebine iz neke originalne skladbe za nek drug instrument, v našem primeru za citre. Prenos neke originalne glasbe je lahko: *diminutiven*, *avgmentativen* ali *konformativen*.

1. Diminutiven prenos je priredba partiture širokega obsega (orkestrske), v partituro manjšega ali ožjega obsega (klavirski ali citrarski part). S citrarskega stališča je tako aranžiranje vedno vprašljivo in tvegano. Le redko se izkaže za uspešno, saj je obseg oziroma kompleksnost orkestrskega dela težko skrčiti v en sam citrarski part.
2. Avgmentativni prenos je povečanje ali razširitev partiture, vendar ne v smislu razširitve instrumentalne zasedbe (npr. iz klavirskega parta za citrarski trio). Pravilen in umetniško dovršen avgmentativen prenos najdemo v citrarski literaturi v priredbah Bachovih solo violinskih skladb za solo citre Nikolausa Schaacka.
3. Konformativen prenos je priredba neke skladbe, ki minimalno odstopa od izvirnega dela; to pa seveda ne pomeni, da skladbo enostavno prepisemo, ampak se lahko pri tem na svoj način tudi svobodno izražamo. Pri tem moramo upoštevati zvočne zmožnosti inštrumenta. Lahko bi rekli, da gre pri priredbah konformativnega značaja za podoben proces kot pri prevajanju iz tujega v materin jezik.

Nekaj praktičnih nasvetov za umetniško prirejanje ali aranžiranje skladb za citre:

1. Glede strukture glasbenega stavka prirejevalec nosi dvojno odgovornost:
 - a. odgovornost do originalnega zapisa
 - b. odgovornost do originalnega instrumenta

Tu moramo biti še posebno pazljivi, da je priredba v zvočni skladnosti z originalom (npr. čembalo – citre).

2. Priredba mora biti enakovredna originalu, pomen in vsebina morata ostati enaka, nova je le "govorica", pogojena z zahtevami in karakteristikami inštrumenta, za katerega priredba nastaja;
3. Nikoli ne smemo prirejati skladb na podlagi že prirejenih zapisov, na primer iz klavirskega izvlečka, saj s tem tvegamo, da se preveč oddaljimo od originala in ga zapostavimo.

Moderna citrarska literatura vključuje umetniško izjemno dovršene priredbe stare in nove glasbe, katerih avtorji so Grünwald, Schaack, Kollmaneck, Suitner, Oberlechner itd.

Tomaž Plahutnik

Silvius Leopold Weiß: Suite d - mol (priredba. Peter Suitner)

Prelude

pp

VIRI IN LITERATURA

Brandlmeier, J. (2000). *Handbuch der Zither* (Geschichte des Instruments und der Kunst des Zitherspiels). München: Musikverlag Richard Grünwald.

POGOVOR Z IRENO ZDOLŠEK

V minulem šolskem letu je Irena Zdolšek diplomirala na Konzervatoriju Richarda Straussa v Münchnu. Ker gre za prvo našo diplomirano citrarko smo z njo naredili intervju.

SC: Kako se počutiš zdaj, ko je za tabo štiri leta bivanja v glavnem mestu Bavarske?

Počutim se dobro. Moram pa reči, da sem sprva potrebovala nekaj časa, da sem se navadila, da se vse okoli mene dogaja v slovenščini. Občasno se mi še zgodi, da malo pogrešam nemščino, saj se privadiš jezika, če štiri leta živiš v nemško govorečem okolju. Njihovih cen ne pogrešam, škoda pa je, da pri nas ni takih prest, kot se jih da dobiti v Münchnu...

SC: Sicer pa citre igraš od otroških let. Kdaj si pravzaprav začela? Pri kom vse si se učila v Sloveniji?

Citre sem se začela učiti s sedmimi leti, in sicer na glasbeni šoli v Šentjurju pri Romani Jauševc. Po štirih letih sem imela majhno krizo in sem skorajda prenehala igrati, vendar mi je to krizo uspelo premostiti. Nadaljevala sem pri Heleni Hartman v Rogaški Slatini, nato pa sem na enem izmed citrarskih seminarjev v Avstriji spoznala Georga Glasla, ki me je seznanil z možnostjo študija citer na visokošolski ravni.

SC: Zakaj so ravno citre tiste, ki so te osvojile? Precej manj težav s prenašanjem kovčkov in miz bi imela, če bi igrala kakšen manjši instrument, na primer flavto ...

To je res (smeh), vendar pa potrebuješ nekoga, ki bi te spremljal, če igraš na flavto ali na kak drug melodičen inštrument. Pri citrah me fascinira predvsem to, da lahko hkrati igraš melodijo in se sam spremljaš – nisi vezan na korepetitorje in podobno. Imajo svoj specifičen zvok, ki je nekaj posebnega. Sicer je res, da je tehnično zelo zahteven inštrument, vendar je dejstvo, da ima vsak inštrument svoje prednosti in slabosti. Prednost flavte je, da je majhna in lahka, prednost citer pa, da se lahko dobro prenašajo kljub temu, da so malo večje in težje. Kaj pa klavir, ki ga lahko igraš samo doma (če ga imaš) in pa na glasbeni šoli? Zakaj so me pa citre osvojile, ko sem bila stara sedem let, pa ne vem več, ker je že preveč let minilo od takrat (smeh).

SC: Se ti zdi, da so citre za mladega glasbenika dobra usmeritev? Se je s citranjem možno preživljati?

Glede na to, da imajo citre lep zvok, so prenosne in ne predrage... Rekla bi, da je odvisno od marsičesa. Dejstvo je, da so citre tehnično zelo zahteven inštrument, ki morda ni za kogarkoli. Samo s citranjem se najverjetneje ni možno preživljati, slovenski trg je namreč zelo majhen. Ali pa tudi? Morda bi kak drug citrar bolje vedel odgovoriti na to vprašanje.

SC: Tvoj profesor, gospod Georg Glasl je vsestranski glasbenik. Veliko se trudi za prodor citer v glasbeno življenje. Gotovo je velika citrarska avtoriteta, obvlada tehnika igranja, stilno interpretacijo itd. Vendar, ali svoje študente tudi usmerja kaj početi s citrami po diplomi?

Prilagodi se vsakemu študentu posebej. Od vsakega posameznika je odvisno, kakšen bo njegov repertoar po opravljenih štirih letih študija. Lahko bi se reklo, da je študentom za zgled, kako prodreti s citrami v glasbeno življenje – od njega se lahko marsikaj naučijo v tem smislu. Kaj početi s citrami po diplomi, je pa stvar posameznika. Nekateri se usmerijo samo v poučevanje, drugi kombinirajo koncertiranje in poučevanje. Tako kot pri vsakem drugem inštrumentu, je usmeritev v samo koncertiranje skorajda nemogoča. G. Glasl je bil ključna oseba pri razvoju inštrumenta (nov večji in glasnejši model citer), pri razvoju mize (stoječa in poševna miza) ter pri razvijanju novih modelov naprstnikov.

SC: Na domačih in tujih odrih si se že večkrat izkazala kot dobra poustvarjalka sodobne resne glasbe. Se ti zdi, da so citre pravnji instrument za izvajanje takšne glasbe?

Seveda, če govorimo o glasbi, ki je pisana za citre. Komponiste privabi specifičen zvok citer, efekti in zvočne razsežnosti, ki jih imajo.

SC: Sodobne literature za citre sicer ne manjka (predvsem na nemškem govornem področju), a na splošno se citer drži stereotip ljudskega instrumenta. Se ti zdi, da je to dejstvo ovira za prodor citer na koncertne odre?

Rekla bi, da je prodor citer na koncertne odre zaradi tega stereotipa oviran, ni pa to ovira, katere se ne bi dalo premagati. Če primerjamo citrarsko situacijo v Sloveniji pred petnajstimi leti in danes, lahko vidimo, da se nekaj dogaja na tem področju – razvoj je hiter. Citre se prebijajo na koncertne odre, sicer počasi, a vztrajno.

SC: Katera je po tvojem največja ovira, da citre še nimajo večje veljave kot koncertni instrument? Smo za to krivi tudi citrarji sami, ker preveč preigravamo le stare viže?

Delno smo krivi sami, vendar se stereotipa ljudskega inštrumenta ne da kar tako obiti. Vsi, ki igramo tudi resno staro in sodobno glasbo na citrah, bomo morali poskušati pridobiti ljudi, ki takšno glasbo poslušajo. Šele po tem se bodo citre počasi uveljavile tudi kot koncerten instrument. V diplomski nalogi

sem analizirala citrarske koncerte v Sloveniji v zadnjih petnajstih letih – zvrsti glasbe, izvajalce (naši ali tuji, solo ali komorno), pogostost, kraje koncertov, organizatorje itd. Analiza je pokazala, da je vse več sodobne in stare glasbe v koncertnih programih, kljub

temu pa so ljudske pesmi del skoraj vsakega koncerta.

SC: A po drugi strani imamo (vsaj v Sloveniji) veliko podmladka ravno zato, ker so citre priljubljene kot domač, ljudski instrument in še vedno veliko otrok igra citre na željo mamice ali babice, ki so najbolj srečne ko zaslišijo Cvetje v jeseni izpod prstov svojih nadebudnežev Tudi Tanja Zajc Zupan je s svojim komercialnim pristopom veliko pripomogla k popularizaciji citer pri nas. Kje najti pravo mero, da bi mladi citrarji vendarle imeli širše obzorje?

Vsega po malem, pa bo najboljše. Poučevanje mladih citrarjev se tako začne z otroškimi pesmicami in ljudskimi, po določenem obdobju pa se tako vidi, ali je posamezniku bolj všeč narodno-zabavna, pop, jazz, ljudska, valčki, polke ali pa stara in sodobna glasba. To pa je možno le, če se čim prej predstavijo razne zvrsti z več zornih kotov, da si lahko citrarji

izoblikujejo lastno mnenje (učitelj bi v idealnem primeru bil popolnoma nepristranski). Naj obišejo čim več citrarskih koncertov in poslušajo posnetke citrarjev – tudi tuje in tiste z resno glasbo.

SC: Nekaj izkušenj že imaš tudi s poučevanjem. Poučevala si otroke v Nemčiji, pri nas poučuješ na seminarjih, trenutno na Glasbeni šoli v Slovenski Bistrici. Je to delo v katerem se vidiš v prihodnje?

Seveda, imam pa rada raznolikost, zato sem vesela koncertov in upam na to, da bo učni načrt za citre za srednjo stopnjo kmalu sprejet, saj bi tako lahko mladi citrarji na srednji glasbeni gimnaziji pridobili zelo veliko znanja. Ravno sedaj snemam svojo prvo zgoščenko, na kateri bo resna stara in sodobna glasba. Kolikor mi je znano, v Sloveniji še ni takšne zgoščenske z resno glasbo na citrah, tako da bo nekaj novega.

SC: S tvojo nekdanjo učiteljico sta napisali učni načrt za citre. Povej nam kaj o tem. Kdo vse je pri tem sodeloval, si se iz tega kaj naučila in seveda ali bo »iz te moke kdaj kaj kruha«?

S prof. Heleno Hartman sva napisali učni načrt za citre za glasbeno gimnazijo že leta 2005. Načrt je takrat pregledal tudi Georg Glasl, ki nama je dal še dodatne napotke za izboljšanje. Kljub temu, da sva pridobili strokovna mnenja s tega področja, opisali situacijo in razvoj citer, pripravili učni načrt itd. se to zelo počasi odvija naprej. Naučila sem se marsikaj, je pa to res naporna zadeva. Smo optimistični, da komisija bo enkrat odobrila načrt in sprejela citre na srednjo stopnjo, kdaj pa se bo to zgodilo, je pa drugo vprašanje...

SC: Hipotetično vprašanje: Če bi imela to vedenje kot ga imaš sedaj in bi bila spet stara 15 let, bi se še enkrat odločila za študij citer?

Ja, ker sem se ogromno naučila, pa ne samo na področju citer. Tudi jezika se ne more zanemariti in pa življenjskih izkušenj, ki jih pridobiš, če neko daljše obdobje živiš v drugi državi. Želela bi si pa, da bi že ob začetku študija bila Slovenija v Evropski uniji, saj je od sprejema Slovenije v EU za študente neprimerljivo lažje študirati v tujini kot je to bilo, ko sem jaz začela s študijem v Münchnu.

SC: Hvala za pogovor in veliko uspehov na tvoji profesionalni citrarski poti!

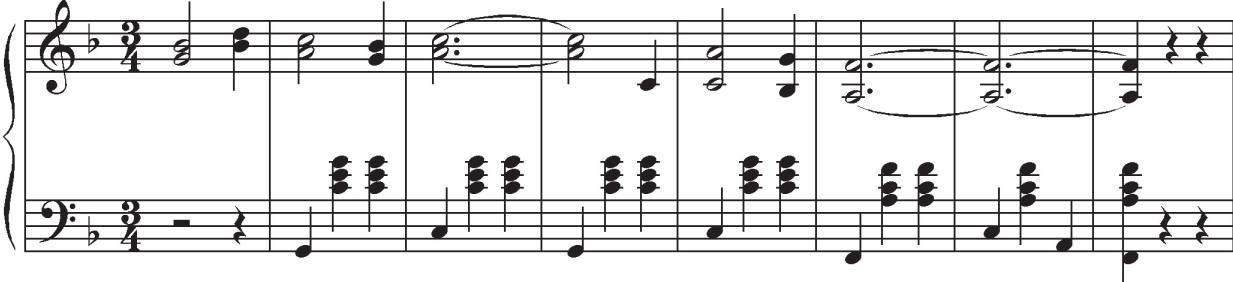
Strune in srce

Tone Gaberšek

v ritmu valčka

Zvonko Podkoritnik

CITRE

9

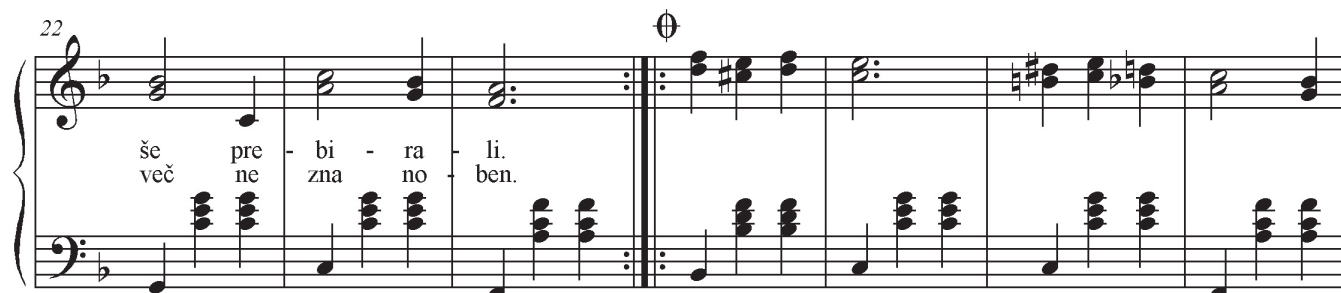
Ra - da sli - ša - la so bi igra - ti ci - tre kot ne -
Lah - no pr - sti so dr - se - ti, stru - nam zva - blja -

15

kda - nje dni, ko so mo - ja do - bra ma - ti stru - ne
li - so zven, pe - smi le - je so bra nam pe - ti, kot - jih

22

še pre - bi - ra no li.
več ne zna no ben.

29

1.

36

2.

D.S. al Coda

44

⊕ *Coda*

Ni do - volj, če ci - tre ku - piš in da stru - ne

50

boš po - znal, ne - žno bo - do ti zve - ne - le, če boš

57

1.

2.

s sr - cem na - nje i - gral. na - nje i - gral.

VELIKI KONCERT JANJE BRLEC

V petek, 7. septembra 2007 zvečer je bil v Kulturnem centru Laško »poslovljni« koncert Janje Brlec ob njenem odhodu na študij citer v München. Koncert je Janja organizirala sama, idejo zanj pa je dobila pri svojih vrstnikih, glasbenikih in drugih umetnikih iz občine Laško, ki so v preteklosti ob takšnih priložnostih tudi organizirali podobne večere.

Janje Brlec našim bralcem ni potrebno posebej predstavljati, saj se je zadnjih nekaj let opazno pojavljala na citrarskih prireditvah po Sloveniji in tudi na tujem. Čeprav je izredno skromna, jo njeni uspehi s citrami močno osvetljujejo na glasbeni sceni. Spomladi je maturirala na Glasbeni gimnaziji Celje glavni predmet klavir pri prof. Larisi Čanji in prof. Benjaminu Govžetu. Potem pa se je po krajšem kolebanju kam bi šla študirat citre, odločila za študij pri prof. Georgu Glaslu.

Na svoj koncert, ki ga je poimenovala »Preko strun« je povabila nekatere glasbenike s katerimi je sodelovala v zadnjih letih. Tako so nastopili: Železniška godba Zidani most z dirigentom Francijem Lipovškom, ansambel Franca Žerdonerja, Folklorna skupina Trbovlje, pevkica Mojca Benedik, ansambel Dori in avtor članka, ki sem bil enajst let njen učitelj citer.

Kljub gostom, je levji delež koncerta imela Janja sama. Nastopila je tako s klavirjem (Chopin) kot citrami. Pisan program se je začel s Cvetjem v jeseni, ki ga je izvajala ob spremljavi pihalnega orkestra. Sopranistko Mojco Benedik je spremljala s klavirjem in tudi s citrami, publika je dobro sprejela tudi najin duet klavir – violina. Zelo zanimiv je bil tudi nastop ansambla Franca Žerdonerja s katerim je Janja posnela že tri skladbe. Ena izmed teh skladb se imenuje »Ta Trnov hrib«. V zaselku krajevne skupnosti Sedraž nad Laškimi se namreč nahaja Trnov hrib, kjer je doma Janja.

Dvorana je bila dobro zasedena, med publiko je bilo precej domačinov, njeni mecenji, predstavniki kluba Polk in valčkov z Radia Celje in drugi. Ob koncu koncerta kar ni hotelo biti konec čestitkam in dobrim željam za njeno delo v bodoče.

Janji želim seveda vse dobro tudi sam. In ko bo spet imela voljo in energijo organizirati kakšen tak koncert, naj se tega kar loti, dobro ji namreč gre od rok.

Peter Napret

JANJA BRLEC NA 10. LETNICI ŠKD SESTRŽE

Janja Brlec, je mlada slovenska citrarka, ki zelo dobro obvlada ta dokaj težki instrument, zato smo se v Športno-kulturnem društvu Sestrže odločili, da jo povabimo na našo osrednjo proslavo (1.septembra 2007) ob razvitju društvenega prapora, da tudi vaščanom Sestrž predstavimo zvoke tega instrumenta. Seveda so bili vsi prisotni na prireditvi zelo zadovoljni z zvoki, ki jih je Janja izvabila iz svojega instrumenta.

Z Janjo in njegovim mentorjem Petrom Napretom smo sodelovali že prej saj smo v sodelovanju še

z nekaterimi citrarji pripravili marčevski citrarski večer.

Ob tej priliki bi se rad Janji Brlec osebno, kot v imenu Upravnega odbora društva zahvalil, za sodelovanje z nami, predvsem pa ji zaželel uspešen študij v Münchnu ter da bi ji v življenju vse tako lepo uspevalo, kot ji uspeva mojstrsko obvladati citre.

Iskrena hvala in veliko uspeha še naprej!

ŠKD SESTRŽE
Damjan Fijavž

NAŠE CITRANJE

Vodstvo društva upokoencev Litija je v lanskem letu z velikim razumevanjem pristopilo k organizaciji in podpori številnih učnih delavnic za svoje člane – upokoence. Zaživela je tudi delavnica citranja, v katero se je vključilo 11 upokoencev. V mesecu aprilu je s poučevanjem pričel zdaj že pokojni citrar, Dušan Mazaj. Z veliko mero njegove in naše volje, pridnosti, potrpežljivosti, vztrajnosti in prizadevanja nas vseh, smo 28. junija 2007 zaključili šolsko leto.

Na družabnem srečanju smo svoje znanje predstavili svojcem, znancem in prijateljem. V prijetnem vzdušju in z željo, da v jeseni z delom nadaljujemo, smo se drug od drugega poslovili s skladbo, ki smo

jo zaigrali združeno. Toda zgodilo se nam je najhujše, nenadna smrt nam je vzela našega učitelja, Dušana Mazaja. Od njega smo se 17. julija na pokopališču Šmarje – Sap za vedno poslovili.

Kaj sedaj? Kako nadaljevati z učenjem citer? Toda kdor išče, ta najde. Učno delavnico citranja je 24. septembra v naše veliko veselje in zadovoljstvo prevzel profesor Peter Napret. Enajstim litijskim upokoencem so se pridružile še tri učenke pokojnega Dušana Mazaja iz okolice Šmarja – Sap. Skupina je velika, toda delo uspešno teče po razporejenem urniku. Skupini citrark je v sodelovanju s profesorjem Petrom Napretom uspel tudi prvi nastop. Nastopile

so na prireditvi za starejše občane. Zaigrale so skupno skladbo, tri najpogumnejše pa so se predstavile tudi posamezno.

Citrarji, upokoenci iz Litije, se profesorju Petru Napretu za njegovo prizadevnost in trud iskreno zahvaljujemo in želimo, da bi še dolgo ostal z nami.

Lojzka Koritnik

OPREKELJ, CITRE IN HARMONIKA

2. septembra 2007 je bil na gradu Strmol v Rogatcu komorni koncert treh instrumentalistov: Michel Watzinger na tenorskem opreklju, Irena Zdolšek na diskantnih in altovskih citrah ter Boštjan Letnar na harmoniki.

Izvajali so različno glasbo za solo, duo ter vse tri instrumente hkrati. Gre za izredno zanimive instrumente, ki polno zazvenijo že solistično, pri komornem muziciranju pa pride do še bogatejše kombinacije zvoka.

Boštjan Letnar je doma iz Rogaške Slatine. Harmoniko je diplomiral pri prof. Andreju Lorberju na Srednji glasbeni in baletni šoli v Mariboru, trenutno pa nadaljuje s študijem harmonike na Konzervatoriju Richard Strauss v Münchnu.

Michel Watzinger ni bil prvič v Sloveniji, saj je že lani gostoval pri nas skupaj s kontrabasistom Ben Goubou in našo citrarko Ireno Zdolšek. Oprekelj ali

male cimbele pa še vedno ostajajo precej nepoznan instrument v Sloveniji, saj ga skoraj nihče ne igra, čeprav je bil pred 1. svetovno vojno še poznan. Michel je sicer v Nemčiji dokončal študij opreklja in citer, zdaj pa poučuje oba instrumenta na več glasbenih šolah v Münchnu. Z Ireno sta imela pred omenjenim koncertom lepo sprejet nastop tudi v cerkvi sv. Cirila in Metoda v Radencih.

Mladim glasbenikom čestitamo za njihov simpatični koncert, ki je požel veliko navdušenja v polno zasedeni dvorani. Še posebej bi pohvalil lepi priredbi slovenskih ljudskih Kje so tiste stezice in Venci vejli, ki jih je za oprekelj in citre priredila Irena Zdolšek.

Želimo si še podobnih projektov, ki bodo promovirali manj znano glasbo in instrumente.

Peter Napret

CITRARJI NA GLASBENI ŠOLI ROGAŠKA SLATINA

S poučevanjem citer smo na naši glasbeni šoli začeli leta 1999. Takrat so bili vpisani štirje učenci, a njihovo število je z leti naraščalo, tako da jih je v letošnjem šolskem letu petnajst.

V dosedanjih letih se je na področju citer v Rogaški Slatini marsikaj dogajalo. Naši citrarji se udeležujejo državnih in mednarodnih tekmovanj, citrarskih seminarjev in veliko nastopajo. V juliju 2003 so se predstavili na koncertu v mestu Cham v Nemčiji, kjer ima naša šola svojo pobrateno glasbeno šolo.

V letu 2004 smo gostili citrarje iz štirih evropskih držav, ki so sodelovali v projektu »hide@park«. Šest let zapored je potekal v okviru naše šole in Sklada za kulturne dejavnosti, Območne izpostave Rogaška Slatina ter Citrarskega društva Slovenije državni citrarski seminar, ki so se ga udeležili učenci citer iz glasbenih šol po celi Sloveniji in tudi odrasli citrarji.

Vsako leto se za citre odloči vedno več mladih glas-

benikov, kar je zraven vseh dejavnosti spodbuda in motivacija za nadaljnje delo.

Učiteljica citer: Helena Hartman, prof.

DUŠAN MAZAJ

Julija smo na pokopališču Šmarje - Sap pokopali Dušana Mazaja. Kar na hitro je odšel od nas, brez slovesa, poln idej in delovnega zagona v starosti 76 let.

S svojo navdušenostjo nad citrami nas je očaral v Citrarskem društvu Slovenije, katerega član je bil od ustanovitve. Na občnem zboru letos marca, smo ga na predlog Marte Zdolšek izvolili v Upravni odbor, kjer naj bi zastopal starejše citrarje - amaterje, s katerimi je imel veliko stikov. Imel je mnogo idej kako ljudem še bolj približati citre. Obakrat se je udeležil citrarskih seminarjev na Velbani gorci nad Podčetrtnikom. Letos je udeležencem predstavil svojo zbirko petdesetih priredb narodnih pesmi za citre s hudomušnim naslovom "Naše viže so nam bliže". Načrtoval je še več takšnih zbirk.

Svoje izkušnje z učenjem citer in kasnejšim poučevanjem je opisal v članku "Citre v kasnejših letih", ki je bil objavljen v prejšnji številki Slovenskega citrarja. Žal tega članka v časopisu ni videl, ker mu je srce zastalo nekaj dni pred izidom.

Citrarja se je naučil v zrelih letih pri Citi Galič. V letih za katera marsikdo pravi, da ni za nobeno rabo več. A Dušan se je lotil zahtevnega instrumenta in začel izpolnjevati svojo dolgoletno željo. Citre je tudi izdeloval, kar mu je predstavljalo še poseben izziv, saj je bil v aktivnih letih učitelj tehnične vzgoje v osnovni šoli.

Kasneje je na željo mnogih začel sam poučevati starejše citrarje v Litiji, Šmarju – Sap in v Grosupljem. Obiskovalcem zadnjih Zlatih citer v Grižah bo ostal v spominu nastop njegove pevsko dramske skupine iz Police, ki jo je spremljal s petjem. To je bil sicer samo del daljše spevoigre, ki si jo je Dušan zamislil sam z nizanjem ljudskih pesmi v venček ter pripovedovanjem zgodbic in pripetljajev iz vaškega življenja. Prvič so jo izvedli za kulturni praznik 2006 v domačem kraju.

Dušan je bil zraven vsepovsod, kjer se je rado pelo, kjer se je zbiralo narodno blago, kjer so se ljudje družili in bili veseli, kjer so se učili in ustvarjali lep danes za še lepši jutri.

Vsem s katerimi je delal, se družil in ne nazadnje citral, bo ostal v prijetnem spominu.

Na njegovem pogrebu je na citre zaigral Tomaž Plahutnik, sam sem pa govor v imenu Citrarskega društva Slovenije zaključil takole: Ostajajo nam citre in njihov zven, ki nas bo pomirjal in tolažil. Dušanu pa izrekamo vso zahvalo za njegovo delo, za njegove citre, priredbe, za njegovo prijaznost in šale s katerimi nas je razveseljeval. Tudi, če bi Dušan v svojem življenju opravil samo to delo v zvezi s citrami, bi naredil veliko.

Peter Napret

Dušan Mazaj na Kopitniku leta 2006, v ozadju Janja Brlec. Foto: M. Marinšek

PESMICE

Na junijskem seminarju za mlade citrarje v Zrečah, o katerem smo pisali že v prejšnji številki Slovenskega citrarja, so naši nadebudni citrarji in predvsem citrarke tudi pesnikovali.

Nekaj izbranih citrarskih pesmic:

Ker citre rada igram
se z njimi v Zreče podam.
Tu nove prijateljše spoznam
in se fino imam.

Katarina in Špela Maček

Citre so lep inštrument.
Slišati lepo jih je samo takrat,
ko jih igra kak citrarski junak.

Citre igram,
za nič na svetu jih ne dam,
se z njimi vsak dan rokujem,
zato pa zmagujem.

Anja Drstvenšek

V daljavi zagledam luč.

Naenkrat zagledam postavo, suho belo, sivkasto.
Ima dolge lase, nebeško modre oči in neskončno
lepo telo.

V rokah drži citre.

Zaradi močne svetlobe skoraj nič ne vidim.
Ko začne igrati na svoje prečudovite citre,
mi telo in srce vleče skupaj ...
Omedlim.

Laura Menard

Glasba čudež je življenja,
ki prinese nam veliko veselja.
Naj glasba nam srce ogreje,
strune citer naj nam zapoje,
da dolgčas nam ne bo.

Barbara Hotko

NOVE NOTE IN PLOŠČE

- V teh dneh je pri citrarski založbi EDITION ZITHER iz Köchla pri Münchnu izšla priredba osem stavčne skladbe grofa Antonia Logia PARTIE. V Nemčiji izzide kar precej podobnih skladb za citre in ta dogodek ne bi bil nič posebnega, če ne bi bila avtorica priredb naša obetavna citrarka Irena Zdolšek. Zvezek lahko dobite zaenkrat po naročilu pri založbi EDITION ZITHER.
- Na naslovu http://www.edition-zither.de/download_programm.pdf so kontaktni podatki in ostale notne zbirke, ki so izšle pri tej založbi.
- Cita Galič je pri založbi Zlati zvoki izdala novo notno zbirko z naslovom Najlepše melodije Slovenije I. V njej so zbrani narodno-zabavni valčki različnih avtorjev. Plošči je dodana tudi CD plošča na kateri so posnete skladbe iz zvezka. Cita je snemala na citrah iz delavnic Novak iz Slovenije in Wünsche iz Nemčije. Informacije na telefonu 041 650 712.
- Duet KA-TI (citrarka Katja in flavtistka Tina Anderlič,) je 4. decembra v Narodnem domu v Celju promoviral svojo drugo zgoščenko. Sodelovali so: Karli Gradišnik, Tomaž Plahutnik, Habrovi fantje, Viki Ašič in Andrej Bremec, Majda Petan, Maja Slatinšek, Zreška pomlad in Donačka.
- Pred festivalom »Zither 7« bo v Nemčiji izšla tudi CD plošča Irene Zdolšek. Na njej bodo posnete skladbe L. Hurta, F. Schwenka, A. Logie, D. Scarlatija in drugih skladateljev.

BREŽIŠKI CITRARSKI ORKESTER

Že od leta 1999 deluje citrarski orkester Glasbene šole Brežice, ki trenutno šteje 23 članov. Citrarji smo stari od deset do dvajset let. Smo edini tak orkester v Sloveniji. Vodi ga gospa Anita Veršec.

Skupaj vadimo enkrat tedensko dve uri in imamo že kar velik nabor pesmi. Igramo vse – od ljudskih pesmi do popevk. Kmalu načrtujemo tudi snemanje in izdajo zgoščenke ljudskih pesmi.

Pred kratkim smo se odzvali povabilu in se predstavili v oddaji Na zdravje. Snemanje za nas ni bilo mačji

kašelj, a je vseeno potekalo veselo in sproščeno. Odigrali smo ljudsko pesem. Preživeli smo lepo popoldne v Ljubljani in ni nam žal, da smo se udeležili snemanja, ker je bila za nas to nova in zanimiva izkušnja. Takšne priložnosti nikar ne zamudite. Lahko ste si nas ogledali v petek, 23. novembra, ob pol devetih zvečer na nacionalni televiziji.

Anja Urek,
Učenka OŠ Artiče in predsednica citrarskega orkestra

MALI OGLASI

- Prodajam tri leta stare koncertne harfne citre, izdelovalec je gospod Holcman. Imajo 42 strun in so standardne uglasitve, lepo ohranjene. Imajo vgrajeno ozvočenje. Cena je 1800 evrov oz. po dogovoru.
Telefonska številka: 040 797 795 Ksenija

- Prodamo stare koncertne citre. 041 519 970.
Celje

KOLEDAR PRIREDITEV

- 2. februar 2008 od 9.00 dalje 10. državno tekmovanje (komorne skupine s citrami), Velika dvorana Glasbene šole Frana Koruna Koželjskega Velenje, Jenkova cesta 4, Velenje
- 14. februar 2008 ob 18. uri, koncert nagrajencev 10. državnega tekmovanja, Srednja glasbena in baletna šola Maribor
- 14. do 16. marec 2008, 3. mednarodno tekmovanje za citre solo. Gasteig, München, Nemčija, informacije glej na www.zither7.de
- 28. do 30. marec 2008, festival »Zither 7«, Gasteig, München, Nemčija, informacije glej na www.zither7.de
- 2. avgust 2008 od 13. ure dalje, 18. Popoldne ob citrah na Kopitniku. Organizator Planinsko društvo Rimske Toplice, informacije 041 721 109.

*Upravni odbor Citrarskega društva
želi vsem članom in bralcem
Slovenskega citrarja zdravo in
uspešno leto 2008!*

